

Головний корпус Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого як пам'ятка зодчества

10 фактів

1

Будівля Комерційного училища – нині головний корпус Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

(вул. Пушкінська, 77)

До **1919** р. в будинку розташовувалося Комерційне училище.

З **1920** р. став розміщуватися інститут народного господарства.

У **1930** р. — Інститут радянського будівництва і права, перейменований у **1933** р. в Загальноукраїнський комуністичний інститут радянського будівництва і права, а в **1937** р. перетворений в Харківський юридичний інститут імені Дзержинського.

У **1991** р. інститут був реорганізований в Українську державну юридичну академію.

У **1995** р. академії було надано статус національного самоврядного закладу вищої освіти, а в листопаді того ж року присвоєно ім'я великого князя Київської Русі Ярослава Мудрого.

2

Рішення про створення Комерційного училища прийнято 31 жовтня 1888 на честь дивовижного порятунку Царської сім'ї в залізничній катастрофі на станції Борки під Харковом.

Потяг, у якому їхала вся царська родина, зійшов з рейок 17 жовтня 1888 року під Харковом поблизу станції Борки.

Прибічники побудови Комерційного училища у харківській Купецькій Громаді використали, здавалося б, прикру подію з аварією потяга миттєво і практично.

Вони запропонували присвятити відкриття училища імператорській особі і питання було одразу "чудесно" вирішено вже 26 жовтня 1888 року.

3

Фінансовими фундаторами будівництва виступали знані харків`яни: Максиміліан Геліферіх, Миколай Жевержеєв, Олексій Алчевський.

Max Helfferich

Гельферіх Максиміліан
Християнович (1828-1901)

A. Fedeski *А КХАРКОВ.*

Алчевський Олексій
Кирилович (1835-1901)

Фінансувалося за рахунок збору з членів Харківського купецького товариства при виборі патентів. Управлялося Опікунською радою (серед опікунів **Олексій Алчевський**, **Микола фон Дітмар**), Навчальним комітетом.

Купецька Громада на чолі зі старостою **М. Жевержеєвим** приймає постанову, підписану 148 її членами, у якій йшлося про фінансування будівництва: з купців I-ої гільдії брати по 50 рублів, а з II-ої — 15 рублів.

Достойним прикладом для наслідування у підтримці розбудови нового для Харкова навчального закладу стали перши пожертви: 1200 рублів зроблена **М. Гельферіхом**, “харківським комерсантом і благодійником”, 1000 рублів зроблена **М.О. Жевержневим**.

4

Комерційне училище — це перший самостійний проект Олексія Бекетова, майбутнього академіка архітектури.

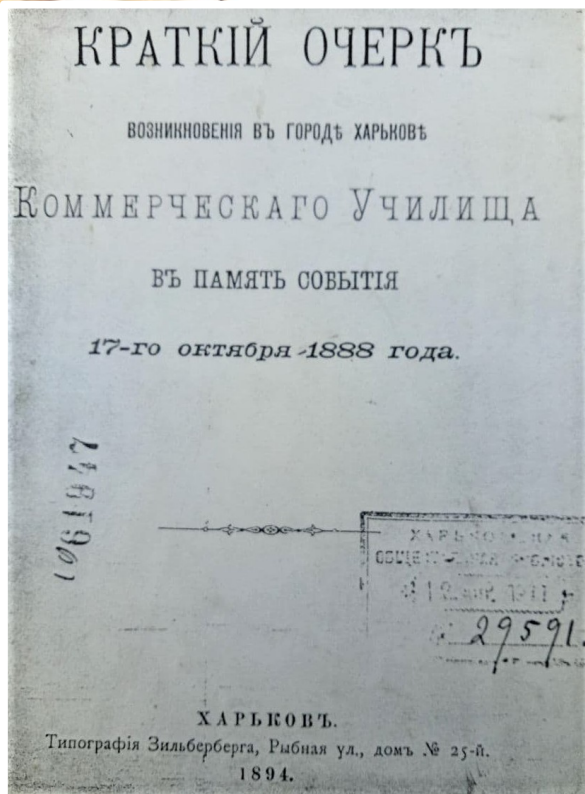

«Нечего и говорить, — писал через полвека в «Автобиографии» Алексей Николаевич, — с каким энтузиазмом взялся я за осуществление в натуре первого своего архитектурного произведения; <...> пришлось преодолеть немало трудностей, связанных, больше всего, с косностью Купеческого общества, которое являлось хозяином, с недоверием к молодому архитектору; <...> по мере выростания стен здания из земли меня постепенно оставили в покое, и я, совмещая в себе и автора проекта, и прораба, с моим единственным сотрудником, студентом 3-го курса Технологического института, стоя на лесах, являлись подлинными хозяевами постройки...».

5

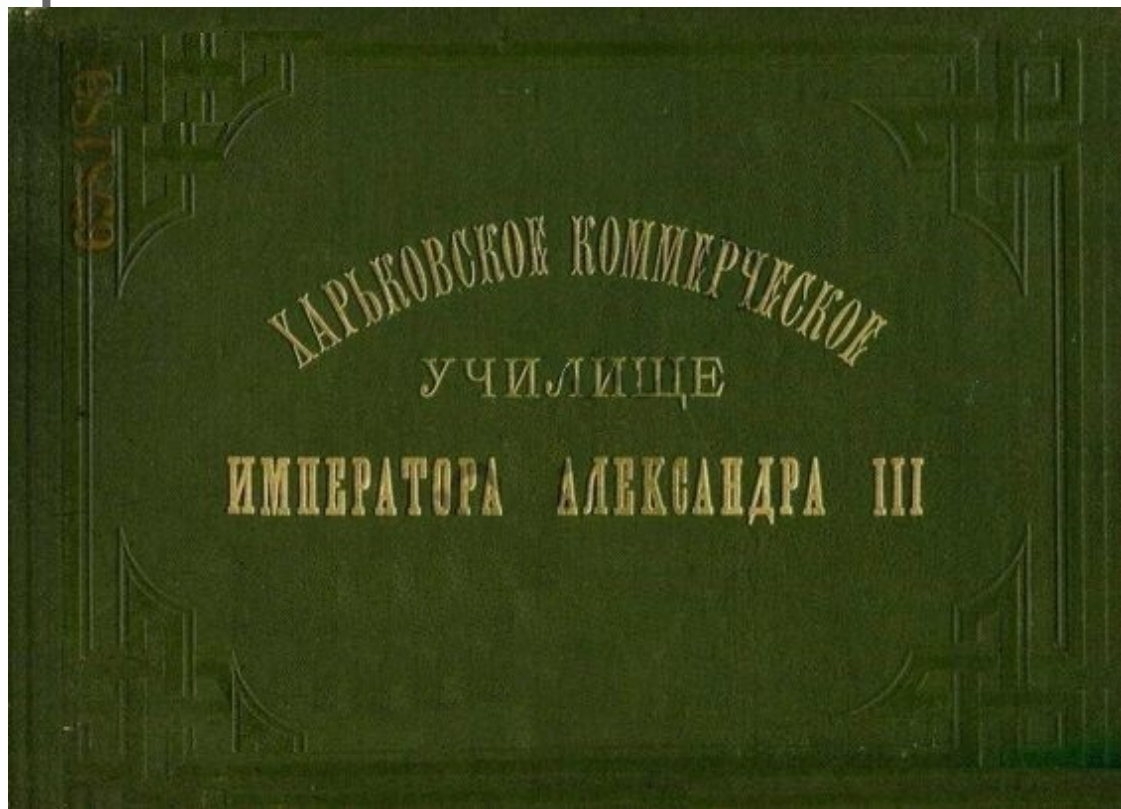
Початок будівництва Комерційного училища – 1890 р. Урочисте відкриття відбулося у 1893 р.

Краткий очерк возникновения в г. Харькове
Коммерческого училища в память события 17-го
октября 1888 г. / Сост. Секретарь Попечительного
Совета ХКУ П. Верховский. Харьков, 1894.

5

Початок будівництва Комерційного училища – 1890 р. Урочисте відкриття відбулося у 1893 р.

Фотоальбом знайомить із зовнішнім виглядом та інтер'єрами одного із перших спеціальних навчальних закладів сфери комерційної освіти, що діяв у 1893–1919 рр.

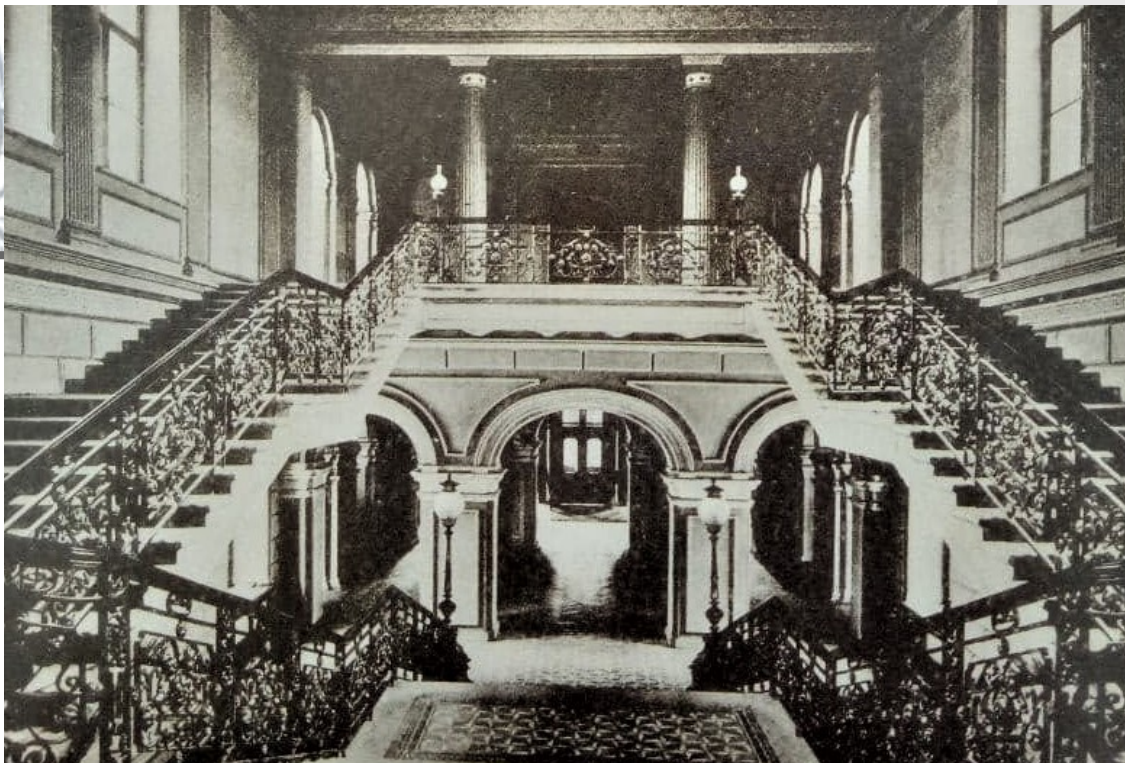
Оригінал друкованого документу зберігається в ХДНБ ім. В. Г. Короленка

Харьковское коммерческое училище императора Александра III : 1891 год : составлял проект и строил акад. архитектор А. Н. Бекетов. – [Б. м. : б. в., 1891?]. – 6 л.

5

Початок будівництва Комерційного училища – 1890 р. Урочисте відкриття відбулося у 1893 р.

«На фронтоне по обеим сторонам герба города Харькова помещены две мифологические фигуры, изображающие Меркурия и Цереру. Внизу под ними помещена надпись «Харьковское Коммерческое училище». При входе в здание посетителя прежде всего приятно поражает обилие воздуха и света, обуславливаемое тем, что все здание построено на самых широких основаниях. Лестница, ведущая во второй этаж здания, примыкает к рассчитанной на 600 человек домовою церкви, которая будет воздвигнута в честь Нерукотворного образа Христа Спасителя и выдержана в византийском стиле. Особенность сооружения церкви состоит в том, что она будет помещена как бы между этажами, а ее купол, украшенный золотым крестом, должен господство-

5

Початок будівництва Комерційного училища – 1890 р. Урочисте відкриття відбулося у 1893 р.

вуть над всем зданием училища. При входе на второй этаж обращают на себя внимание два больших, по 35 аршин длиною каждый, рекреационных зала, в которые выходят двери из всех классов, вследствие чего эти залы заменяют традиционные коридоры, без которых не обходится здание ни одного учебного заведения. По середине же помещен прекрасно устроенный и украшенный лепными работами актовый зал, величина которого очень значительна.... Во втором этаже, кроме этих трех зал, помещено 14 классных помещений, в том числе чертежный и рисовальный зал. Все эти помещения снабжены достаточным количеством воздуха и света. В первом этаже, в левой его половине, помещаются квартиры – директора (8 комнат с ванной и всеми удобствами), инспектора

(6 комнат), смотрителя здания (4 комнаты), раздевальная для учеников, а в правой – кабинет директора, приемная и канцелярия, кабинеты – естественно-исторический, аудитория при физическом кабинете и библиотека. Под церковью помещено обширное отделение для устройства музея товароведения. В том же этаже, кроме помещений для служащих и кухня, устроена система водяного отопления и вентиляции по известному способу проф. Лукашевича: устройство этой системы обошлось до 40,000 рублей. При здании училища разводится большой сад, и здесь же вырыт на глубине 23 ½ сажень колодезь, в котором оказалась прекрасная вода, имеющаяся в таком изобилии, что училищу не придется прибегать к помощи водопровода».

6

До ансамблю будівлі входила церква Нерукотворного Спаса.
Розписи у церкві виконані Михайлом Пестріковим та Іваном Селезньовим.

Пестріков Михайло
Родіонович (1864-1930)

Селезньов Іван
Федорович (1856-1936)

Коммерческое училище имени Императора Александра III (пл. 100 Г—1 стр. 65) открыто в 1893 г. на средства Харьковскаго купечества, собравшаго болѣе 500000 р. Зданіе построено по проекту архит. А. Н. Бекетова. Училище прекрасно оборудовано учебными пособиями. Замѣчательна церковь, въ иконостасѣ образа письма академика Селезнева; будучи сотрудникомъ Васнецова и Нестерова по росписи Владимірскаго собора въ Кіевѣ, Селезневъ слѣдовалъ произведеніямъ этихъ иконописцевъ, однако не копируя, а работая по собственнымъ эскизамъ. Стѣнная роспись храма исполнена Пестриковымъ и трактована не иконописно, а въ манерѣ академическихъ композицій, которая особенно сказывается въ картинахъ „Благословеніе дѣтей“ и „Отрокъ Іисусъ во храмѣ“. Въ алтарѣ находится икона св. Николая, стараго русскаго письма, въ серебряной ризѣ 1827 г. Въ притворѣ двѣ иконы новаго старообрядческаго письма, вывезенныя изъ Стародуба.

6

До ансамблю будівлі входила церква Нерукотворного Спаса.
Розписи у церкві виконані Михайлом Пестріковим та Іваном Селезньовим.

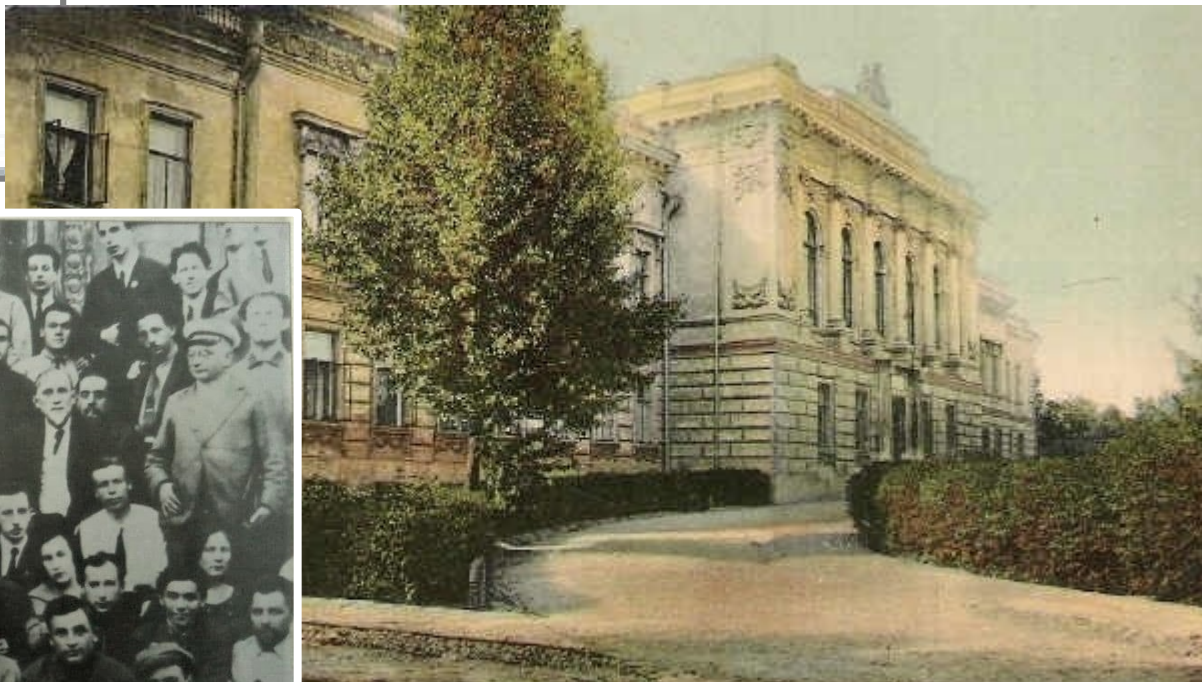

Однією з окрас будівлі стала згадувана “домова церква”, як було прийнято у ті часи у великих навчальних закладах. Згідно з путівником А. Гусева (1902), домова церква Нерукотворного Спаса Харківського Комерційного училища, була найкрасивішою та найбагатшою серед інших домових церков міста.

7

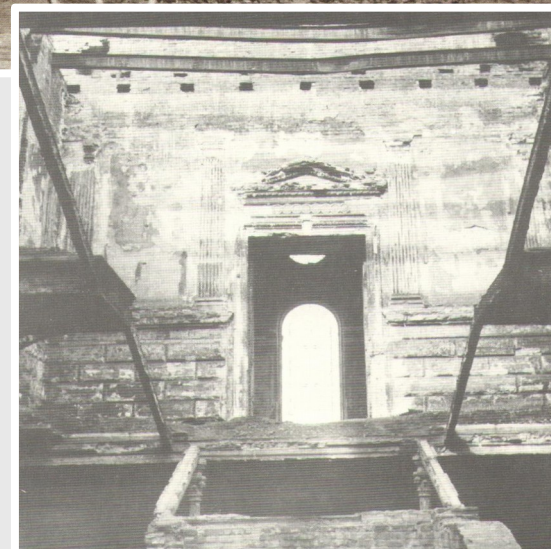
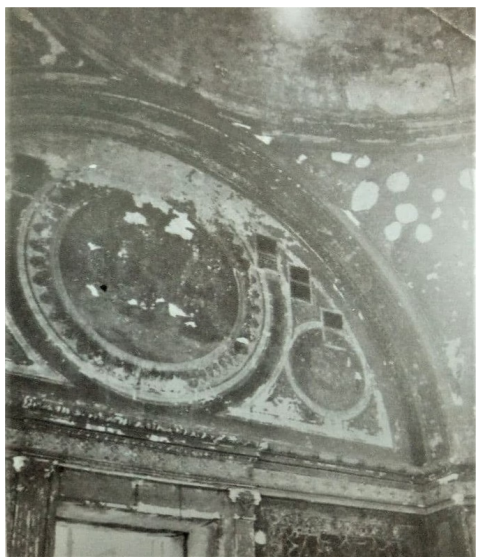
З 1920 року у будівлі колишнього Комерційного училища починають готувати майбутніх юристів.

Викладачі та студенти правового факультету
Хрківського інституту народного господарства.

8

У роки війни будівля зазнала значних пошкоджень.

У повоєнний час будівля була відновлена із максимальним збереженням первісного “бекетівського” вигляду.

Колишні фронтовики: студенти 4 групи IV курсу Харківського юридичного інституту. Харків, 1949 р.
В. Сташис — у другому ряду п'ятий ліворуч.

Нарешті восени 1952 року будинок-красень з величними парадними сходами, бібліотекою, актовим залом, навчальними аудиторіями, відсвяткував своє друге народження.

Відбудову знівеченого війною головного корпусу Університету добре пам'ятав Володимир Володимирович Сташис: *“Тоді ми, студенти, відшукавши Бекетівський проект, за допомогою архітекторів, будівельників усе-таки зуміли відтворити цю споруду. Працювали на ній, не рахуючись із часом, не сподіваючись на зарплату. Ми любили наш Харків, нашу країну”*.

10

Будівля занесена у державний реєстр пам'яток архітектури.
Охороняється Законом України.

Будівля Комерційного училища – нині головний корпус Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Під фундаментом будинку знаходиться “жерстяний ящик”, а в ньому на мідній дошці викарбовано історичний документ, у якому зокрема зазначено:

“В лето от Рождества Христова 1890 г., июня 17 дня ... совершена по проекту... А. Н. Бекетова, закладка здания Коммерческого училища ..., и при нем храма во имя Нерукотворного образа Христа Спасителя, иждивением Харьковскаго купечества...”

Наукова бібліотека НЮУ ім. Ярослава Мудрого.
Уклад., дизайн: голов. бібліотекар Рибалова О. М.